

Uničevanje kraške narave

Trst je mesto skoraj brez zaledja. To ne velja samo za trgovino, ampak tudi za naravo. Pri tem ima še srečo, da je obdano s sicer zelo ozkim, a naravno zanimivim in lepim pasom Krasa, kamor se lahko Tržačani podajo ob nedeljah in praznikih uživati čisti zrak in pristno naravo. Toda ta pas je resnično ozek in zato bi pričakovali, da bodo Tržačani tembolj varovali ta košček narave, ki jim je še ostal. V resnici pa je ravno narobe. Znano je, da divja na Krasu vsako leto, posebno spomladi, mnogo požarov, ki požrejo na stotisoče kvadratnih metrov zelenja. Materialna škoda sicer ni tako velika, ker gre bolj za grmovje kot za pravi gozd, toda narava je za lep čas skvarjena. Poveljnik tržaških gasilcev je pred kratkim v intervjuvu po radiu Trst A povedal, da so požarov krivi izletniki, ki odmetavajo v travo še tleče čike. Tudi v tem se kaže asocijalna miselnost nekaterih ljudi. Sploh jim ni mar, kakšne posledice lahko ima njihovo ravnanje. Glavno jim je lastna udobnost.

Zelo grob poseg v kraško naravo predstavlja tudi širok jarek, ki je presekal kraško pokrajino med Opčinami in Repentabrom in ki bo služil za polaganje naftovoda. V širini kakih 20 metrov ali več so z buldozerji izruvali vse zelenje in skopali kaka dva metra globok jarek. Vejevje od posekanega grmovja in drevja so nakopičili ob jarku in če ga ne bodo pravočasno odpeljali, bo seveda pomenilo hudo nevarnost za primer kakega gozdnega požara, na katerega gotovo ne bo treba dolgo čakati. Ta zaseka v kraško gmajno je dozdej eden najbolj grobih posegov v kraško pokrajino. Ravno tam so nedavno zgradili verigo velikanskih jeklenih opornikov za daljnovod, ki se zdaj vlečejo skozi vso gmajno in so izkazali tudi znani opinski gozdič pri Obelisku in vso opensko pokrajino ter rob kraške visoke planote.

Poleg teh očitnih in velikih izkazov pa doživljamo vsak dan še razne manjše posege v kraško naravo, posege, ki jo vedno bolj krčijo in uničujejo. Pisali smo že o tem, kaj je napravila nova železniška postaja iz tistega dela Opčin, ki se je prej odpiral proti gmajni. Značilno je, da na vse naše in druge očitke nihče od železniške uprave ni imel za vredno, da bi dal kaka pojasnila.

Te dni pa smo opazili, da si je pred nekaj leti ustanovljeno zavetišče za pse in mačke na openski gmajni razširilo svoje območje in obdalo z ograjo še lep kos sosednje gmajne. Tako se je znašel znotraj ograje del prijazne kraške dolinice in slikovita kamenita formacija v obliki sedeče mačke, ki je služila otrokom za jahanje in jo je marsikdo rad fotografiral, s svojim otrokom na hrbtu te kamenite »muce«. Kdo je dovolil tako širjenje pasjega zavetišča, ki je imelo že prej

(Nadaljevanje na 9. strani)

MNOGO HRUPA... IZ NEPRAVEGA VZROKA

Zadeva z dijaškim lističem »La Zanzara« v Milanu je vzbudila v italijanski javnosti mnogo hrupa. Trije ali štirje sinovi in hčerkice »boljših« staršev so se spomnili, da bi izdajali dijaški listič, in v njem so »prosvetljevali« svoje tovariše o spolnih zadevah in objavljali ankete o ljubezenskih navadah svojih kolegic, vse seveda pod kar najbolj naprednimi etiketami. In to tipično kratkočasenje dolgočasenih »maminih sinčkov« je vzela italijanska javnost silno resno. Celotni sodni proces so jim uprizorili in jih obenem proslavili kot mučenike tiskovne svobode in bojevnike proti nazadnjaškemu zatiranju mladinskih čustev in prostega razvoja. Seveda so bili oproščeni in državni pravdnik je moral požreti marsikatero grenko. In zgodilo se mu je tudi čisto prav, ker je bil tako nepreviden, da je nasedel tej burki.

Ta umetni hrup je do neke mere tipičen za italijansko meščansko družbo in za njeno lestvico vrednot. Iz nekaj paglavcev, ki bi jih bili morali kaznovati s šolskim ukorom in nato postaviti vso zadevo »ad acta«, so napravili vsedržavno afero in v kratkem bodo napravili iz nje celo film. Razpihnili so zadevo, kakor da gre za zatiranje svobodnega izražanja in tiskovne svobode. Živ krst pa se pri tem ni spomnil, da bi pokazal na dejansko kršenje tiskovne svobode v Italiji.

V »Osnovnih načelih« ustave Italijanske republike, čl. 21, odstavek dve, piše: »Tisk ne more biti podvržen avtorizacijam ali cenzuram.« Vsakdo, ki ima opraviti s tiskom, pa ve, da v Italiji nihče ne more izdajati nobenega periodičnega lista, niti revije, če nima za to dovoljenja sodišča, kateremu mora predložiti vrsto dokumentov. Rečeno je sicer, da gre samo za »prijavo«, toda brez take odobrene prijave je možno izdati eno samo številko, »numero unico«, in konec. Zato imajo listi in revije v Italiji navedeno poleg imena odgovornega urednika tudi številko, pod katero so registrirani na sodišču, kar je v vsej Evropi menda nekaj edinstvenega. Tega ni niti v komunističnih državah. Dejansko noben list in nobena revija ne more dobiti takega dovoljenja, če ne predloži za odgovornega urednika človeka, ki je reden član »reda časnikarjev«, kar pomeni, da mora imeti poleg raznih drugih rekvizitov tudi tega, da je vsaj dve leti že sodeloval v kakem listu s podpisanimi članki (z imenom ali s šifro, ki jo potrdi odgovorni urednik lista s posebno izjavo). Šele nato je namreč sprejet v »red časnikarjev«.

Praktična posledica je ta, da obstoja v Italiji tiskovna svoboda same za poklicne časnikarje. To je ceh, ki ima v zakupu ves

tisk. »Navaden« človek, pa naj je tudi pisatelj ali politik, še sanjati ne more o tem, da bi začel izdajati revijo ali list. Vpisati se mora v »red časnikarjev« in predložiti svoje podpisane članke, in šele ko je plačal članarino (ki ni majhna) in dobil odobritev sodišča, lahko začne redno izdajati svoj list. Očitno je, da »red časnikarjev« zamenjuje svoje sindikalne pravice s hipoteko nad svobodo italijanskega tiska oziroma z monopolom nad njim. To bi ne bilo mogoče, če bi poleg jasnega ustavnega določila o svobodi tiska, oziroma proti njemu, ne bil v veljavi še neki ostanek fašistične zakonodaje o tisku, ki ima (kot se zdi) na tihem, a dejansko večjo veljavo kot ustava Italijanske republike.

Neglede na to, da je poniževalno, da lahko neki bolj ali manj anonimni uradnik na sodišču odloča o tem, če lahko začne izhajati kak list ali ne in ali se smejo tako širiti med italijanskim prebivalstvom preko tiska določene ideje ali ne, pa je to tudi velika ekonomska ovira za vsak nov list, ker odgovorni urednik mora biti, vsaj teoretično, plačan po časnikarskih tarifah. A tudi če prihaja tu do skritih kompromisov in fingiranja, so ti ostanki fašističnih omejitev huda ovira za svobodni tisk. To velja zlasti za naš slovenski tisk na Tržaškem in Goriškem, ker je ta formalnost zelo huda ovira za vsako novo tiskovno pobudo pri nas, zlasti za revije.

To je resnični problem, ki se je pri zadevi »La zanzara« spet razgalil, ne pa »erotične raziskave« treh mladoletnikov. In lahko bi rekli, da je bilo mnogo hrupa... če že ne za nič, pa vsaj iz nepravega vzroka. Italijanska javnost bi se morala upravičeno razburjati v obrambi tiskovne svobode vsega svojega resnega tiska, ne pa zaradi mušice z erotičnimi popadki. S tem bi res napravila uslugo svobodi, zajamčeni v ustavi, ne pa s tem, da daje potuho nekaj frkolinom, ki se delajo važne, in politični demagogiji, ki hoče izkoristiti to, če jim stopijo na prste.

Ravno poklicni časnikarji, ki bi morali biti najbolj vneti zagovorniki in branivci tiskovne svobode, nimajo tako iz »sindikalnih« ali bolj rečeno, iz »cehovskih« razlogov nobenega interesa, da bi se zavzemali zanj, saj bi s tem uničili svoj lastni monopol nad tiskom. O tej zadevi bi moralo mnogo razpravljati ustavno sodišče in jo razčistiti ter spraviti v sklad z ustavo. Toda kdo bo tvegala stroške za tako pravdo? In vendar je tiskovna svoboda vredna, da se tudi v naših dneh potegujemo zanjo. Prejšnjim generacijam je bila dolgo nedo-

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• **NEDELJA**, 1. maja, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojanu; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 »Oliver Twist«. Napisal Charles Dickens, prevod in dramatizacija Desa Kraševca. Tretji del; 12.00 Nabožne pesmi; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmeva tedna v naši deželi; 13.30 Nadaljevanje glasbe po željah; 15.30 »Na dnu«, drama v štirih dejanjih, napisal Maksim Gorki, prevedel Pavel Golia. Igrajo člani SG v Trstu, režira Adrian Rustja; 17.40 Zborovske skladbe Frana Venturinija; 18.30 »Pesmi o delu«, pripravil Martin Jevnikar; 20.30 Iz slovenske folklore - Rado Bednarik: »Pratika za prvo polovico maja«.

• **PONEDELJEK**, 2. maja, ob: 11.35 Radio za šole (za srednje šole); 12.15 Liki iz naše preteklosti: »Simon Rutar«, napisal Rado Bednarik; 17.25 Radio za šole (za srednje šole); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.15 Vinko Boličič: »Poučni pisatelj Fran Detela«; 21.00 Izbor iz Offenbachove opere »Lepa Helena«; 23.00 Mali bar: Poje in igra Chet Baker.

• **TOREK**, 3. maja, ob: 12.00 Rado Bednarik: »Pratika za prvo polovico maja«; 17.20 Italijanščina po radiu; 18.30 Koncertisti naše dežele; 19.05 Plošče za vas; 21.00 Pregled slovenske dramatike, pripravila Jože Peterlin in Josip Tavčar. Ljudska igra Janeza Jalna in Jožeta Vombergarja.

• **SREDA**, 4. maja, ob: 11.35 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol); 12.15 Pomenek s poslušavkami, pripravila Marjana Prepeluh; 17.25 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.15 Higiena in zdravje, pripravil dr. Raffko Dolhar; 20.35 Tončka Curk: »Hišo zidal« — Delo, priporočeno na natečaju RAI — 1965 za izvirne slovenske novele; 21.00 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.30): »Carlo Carrà, življenje in delo«, napisal Milko Bambič.

• **CETRTEK**, 5. maja, ob: 12.00 Za smeh in dobro voljo, besedilo Danilo Lovrečič; 17.20 Italijanščina po radiu; 18.30 Klasiki moderne glasbe; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše, pripravila Krasulja Simoniti; 20.35 Z italijanskih festivalov popevk; 21.00 »Nova komedija ali V kavarni«, veseloigra v 2 dejanjih, napisal Leandro Fernández de Moratin, prevedla Diomira Fabjan. Igra RO., režira Jože Peterlin; 22.30 Slovenski solisti.

• **PETEK**, 6. maja, ob: 11.35 Radio za šole (za drugo stopnjo osnovnih šol); 12.15 Pomenek s poslušavkami; 13.30 Glasbeno potovanje; 17.25 Radio za šole (za drugo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Nove plošče resne glasbe; 19.00 Zbori Furlanije-Juljske krajine; 19.15 Slovenski znanstveni delavci s tržaške univerze - Karel Bajc: »Fizikalno matematično preučevanje morskih valov«; 20.35 Gospodarstvo in delo. Urednik Egidij Vršaj; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Benedetto Croce in idealistična struja v Italiji - Guido Calogero: (4) »Filozofska misel«.

• **SOBOTA**, 7. maja, ob: 12.00 Širimo obzorja: »Zgodovina tržaške univerze«. Napisala Mara Kalan; 15.00 Glasbena oddaja za mladino, pripravil Dušan Jakomin; 16.00 Volan. Oddaja za avtomobiliste; 16.30 »Prigode Huckleberryja Finna«. Napisal Mark Twain, prevedel Pavel Hlaček, za radio dramatičar Jožko Lukeš. Četrty del; 17.20 Skala in ladja. Komentarji o dogodkih po koncilu in v jubilejnem letu; 17.30 Jutrišnji solisti; 18.30 Panorama jazza, pripravil Sergio Portaleoni; 19.15 Dužinski obzornik, pripravil Ivan Theuerschuh; 20.35 Teden v Italiji; 21.00 Za smeh in dobro voljo, besedilo Danilo Lovrečič; 21.30 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

1. maja, nedelja: Praznik dela, Žiga
2. maja, ponedeljek: Zivana, Atanazij
3. maja, torek: Aleksander, Laska
4. maja, sreda: Florijan, Cvetka
5. maja, četrtek: Miran, Irenej
6. maja, petek: Janez, Mladen
7. maja, sobota: Stanko

Izdajatelj: »Novi list« d. z o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Zaostritev vojne v Vietnamu

Ameriška akcija proti Severnemu Vietnamu postaja vedno ostrejša.

Ameriško letalstvo napada železniške proge okrog Hanoja in tudi križišča na cestah, ki povezujejo Hanoj s Kitajsko. Pri letalskih napadih v zadnjih dneh so izgubili Američani štiri letala. Trikrat v štirih dneh pa so ameriška letala naletela na severno-vietnamske lovce vrste MIG.

Ameriško poveljstvo preučuje izjave ameriškega pilota, ki je sestrelil neko letalo MIG 21, eno najmodernejših letal sovjetskega izdelka, ki je dvakrat hitrejša od zvoka. Doslej še ni bilo mogoče ugotoviti državne pripadnosti pilotov, ki vodijo MIG-e. Vendar vse kaže, da ne gre za Ruse, ampak za Vietnamce. Dvom obstaja le še glede Kitajcev.

PROSLAVE ZA OBLETNICO OSVOBODITVE

Po vsej Italiji so obhajali v ponedeljek, 25. t. m. 21. obletnico osvoboditve. Glavne slovesnosti so bile v Neaplu, kjer se je ministrski predsednik Moro udeležil položitve temeljnega kamna za spomenik »scugnizom«, to je mladincem, ki so se odlikovali v »štirih dneh« neapeljskega upora proti nacistom. Moro je v svojem govoru naglasil značaj tega upora Napolitancev proti nacistom v septembru leta 1943 in veliko vlogo, ki so jo imeli v tem uporu napolitanski mladinci. Poudaril je tudi pomen proslav 25. aprila, spominskega dneva zmagovitega odporiškega gibanja in ponovno priborjene svobode.

Proga v Koper bo vendarle zgrajena

Splošna gospodarska banka Slovenije je sporočila, da je pripravljena financirati gradnjo 32 kilometrov dolge železnice Koper-Prešnica.

Ta železnica je edina v Jugoslaviji, katero gradijo brez sredstev federacije. Zavlačevanje zaradi pomanjkanja denarja močno škoduje koprskemu pristanu in dotoku deviz. Doslej so za železnico izdali tri milijarde 198 milijonov starih dinarjev, celotna gradnja pa bo stala po sedanjih računih okrog 13 milijard.

O gradnji te železnice, ki naj bi končno povezala Slovenijo z morjem in ji dala moderen trgovinski pristan, se debatira že dvajset let. Že nešteto krat so sklenili, da bodo končno začeli z gradnjo proge, a vedno je prišlo kaj vmes. Navadno je v odločilnem hipu prišla novica, da ni zagotovljen denar za gradnjo. V skladu s tem so spreminjali načrte za progo. Enkrat so se odločili za cenejšo varianto, drugič za boljše in trajnejšo, dokler potem niso gradili nobene, četudi je vsa odgovorna slovenska javnost terjala to progo. Vsa zadeva je postajala že slovenska narodna sramota. Krivda pa je bila v tem, da slovenska republika sama ni imela sredstev za gradnjo, naj je nategovala svoj proračun, kakor je hotela, zvezna vlada pa je bila in je ostala na to uho gluha.

Zadnje razočaranje s te strani je prišlo ob novem letu, ko so Slovenci zvedeli, da tudi v zveznem gospodarskem načrtu vse do leta 1970 ni predvidena gradnja koprskе proge, oziroma pomoč federacije pri njeni

Zaostritvi ameriške akcije proti Severnemu Vietnamu odgovarja zaostritev atentatorske in teroristične aktivnosti gverilcev.

V južnem Vietnamu so naznanili, da je povzročil teroristični atentat, ki so ga izvedli v torek komunisti v Saigonu, enajst smrtnih žrtev, ranjenih pa je nad 20 ljudi. Nekaj ranjencev pa je še pozneje umrlo. Močan eksplozivni naboj je ubil in ranil številne severnokorejske delavce iz skupine, ki je čakala na avtobus, da se odpelje na delo v neko saigonsko predmestje.

Ameriška mornarica pa je razširila svojo akcijo, s katero hoče onemogočiti preskrbo gverilcev po morju. Letala z letalonosilk obstreljujejo džunke, ki plovejo proti tistim delom obale, ki so pod nadzorstvom gverilcev.

Boji med ameriškiimi in vladnimi četami ter gverilci pa so ostali omejeni.

ATLANTSKA ATOMSKA STRATEGIJA

Obrambni minister Tremelloni je prispel v sredo v London, kjer bo imel vrsto sestankov z obrambnimi ministri Velike Britanije, Združenih držav, Nemčije in Turčije, ki so članice atomskega odbora Severno-atlantske zveze. Ta odbor je bil ustanovljen letos februarja v Washingtonu, da bi načrtoval skupno atomsko strategijo.

Ameriški zunanji minister je uradno zanimal časnikarsko novico, češ da so se Združene države odrekle ustanovitvi večdržavne atomske sile.

gradnji. Tedaj pa so se slovenski gospodarstveniki in politični možje »vzeli skupaj« in so sklenili, da bo proga vendarle zgrajena in to v kratkem, do konca prihodnjega leta. To sicer še tudi ni kratek rok za 32 km proge, vendar pa je treba računati z razpoložljivimi sredstvi, ki si jih bo slovensko gospodarstvo takorekoč »odtrgalo od ust«.

MNOGO HRUPA... IZ NEPRAVEGA VZROKA

(Nadaljevanje s 1. strani)

seženi ideal. Sedanji generaciji pa je, kot se zdi — vsaj v Italiji — že dovolj nevarne, da se v skoraj dveh desetletjih ni našel nihče, ki bi tvegaval pravdo zanjo.

Naša manjšina ima ves interes na tem, da se ustava Italijanske republike izvede do zadnje črke in da zavlada v Italiji v vsakem pogledu čimvečja svoboda, predvsem pa, da izginejo zadnji ostanki fašistične zakonodaje, ki se zdaj še skrivajo v raznih ustaljenih praksah, birokratskih okrožnicah ali starih, predvojnih predpisih, glede katerih se ni še nihče spomnil, da bi jih posebej z odlokom odpravil, četudi so odpravljani z ustavo (toda kdo bere ustavo?). Zato je razumljivo, da mora biti ravno naša manjšina, ki je pod fašizmom največ trpela zaradi fašistične zakonodaje o tisku (s katero ji je bil vzeta skoraj ves tisk), tudi med prvimi, ki mora vstati v obrambo tiskovne svobode v novi, demokratični Italijanski republiki. S tem brani sebi in drugim eno najvažnejših demokratičnih pravic.

Gromiko v Rimu

Sovjetski zunanji minister Gromiko je dopotoval na uradni obisk v Rim, kar potrjuje, da so se izboljšali politični in gospodarski odnosi med Sovjetsko zvezo in Italijo v okviru splošnega izboljšanja odnosov med Sovjetsko zvezo in Zahodom. Politični opazovalci menijo, da bi bili ti odnosi še veliko boljši, če bi ne bilo vietnamske vojne. Zaradi nje je Sovjetska zveza prisiljena, da »obsoja« Združene države, da si čisto ne odtuji azijskih komunistov.

Politični razgovori z zunanjim ministrom Fanfanijem so se vrteli bolj okrog splošnih problemov, kot je tudi razumljivo glede na svetovnopolični poziciji obeh držav. Naglašena je bila volja po miru na svetu in želja obeh držav, da pride do miru v Vietnamu. Vendar nekateri menijo, da Gromiko ni prišel v Rim govoriti samo lepe fraze o miru, ampak da sta si imela on in Fanfani povedati še kaj drugega. Zelo verjetno so se njuni razgovori nanašali tudi na razne konkretne probleme kot npr. na posredovanje za pomiritev v Vietnamu, kjer se je zdelo, da je Sovjetska zveza prepustila pobudo Kitajcem. Zahod bi rad, da bi se Sovjetska zveza aktivneje zavzela za mir v Vietnamu in pritisnila na Ho Ci Minha, naj bi pokazal več pripravljenosti za pogajanja.

Veliko senzacija pa je vzbudil zlasti v katoliškem svetu Gromikov obisk pri papežu, k kateremu se je podal zasebno, četudi kot predstavnik Sovjetske zveze. Razgovor med njim in papežem je bil v sredo in je trajal 45 minut, od 9.30 do 10.15. Razgovarjala sta se v papeževi zasebni knjižnici v navzočnosti vatikanskega državnega tajnika, kardinala Cicognanija, in sovjetskega veleposlanika v Rimu, Kozireva. V uradnem poročilu, ki so ga objavili v Vatikanu, je rečeno, da »je sprejel sveti oče Gromika zaradi nadanjanja razgovora, ki ga je imel z njim ob svojem obisku v Združenih narodih...«

Ves svetovni tisk obširno komentira ta Gromikov obisk pri papežu in ugiba, kakšne posledice bo imel. Nedvomno gre za sovjetsko priznanje papežu za njegovo prizadevanje za mir in za priznanje moralne moči, kot jo predstavlja papeštvo in katoliška Cerkev v današnjem svetu.

Veliko važnost pa je imel Gromikov obisk tudi za razvoj gospodarskih odnosov med Italijo in Sovjetsko zvezo.

Trgovina med Italijo in Sovjetsko zvezo vzbuja ugodne upe, čeprav je še skromna v primeri s trgovino, ki jo ima Sovjetska zveza z nekaterimi drugimi zahodnimi državami, kot so Nemčija, Velika Britanija in Japonska. Italijansko-sovjetske izmenja-

SMRT JANEZA JALNA

Prejšnji teden je umrl znani in priljubljeni slovenski pisatelj, župnik Janez Jalen. Njegove povesti iz gorenjskih planin, zlasti iz Bohinjskega kota, so se Slovencem izredno priljubile in mnoge so doživele več izdaj. Najbolj pa se jim je priljubila »Ovčar Marko«.

70-LETNICA JAKA AVSICA

Znani slovenski vojak, general Jaka Avsič, bivši poveljnik slovenskih partizanskih čet, je praznoval te dni svojo sedemdesetletnico. Tudi po vojni je ostal na braniku slovenskih narodnih pravic.

ve so leta 1962 znašale 148 milijard lir, leta 1963 182 milijard, leta 1964 148 milijard in lani 175 milijard.

Italijansko in sovjetsko gospodarstvo se dopolnjujeta ter so se znatne možnosti za razvoj sodelovanja. Italija uvaža iz Sovjetske zveze večinoma surovine zlasti surovi petrolej in petrolejske proizvode, nadalje črni premog in derivate ter kmetijske pridelke in nekaj železarskih izdelkov. Po drugi strani Sovjetska zveza uvaža iz Italije stroje in mehanične aparate, kemične izdelke in plastične mase, sintetični gumi, umetna vlakna ter polizdelke iz železa in jekla.

Trgovinska bilanca je pasivna za Italijo ter je italijanski primanjkljaj leta 1961 znašal 37 milijard lir, lani pa 52 milijard.

70-letnica prof. Jakoba Šolarja

Te dni obhaja svojo sedemdesetletnico odlični slovenski učenjak in mislec, prof. Jakob Solar.

Pred vojno je vzgojil desetine in desetine mladih slovenskih katoliških izobražencev v škofijski gimnaziji v St. Vidu pri Ljubljani in jim vlival ljubezen in zanimanje za slovenske zadeve in oblikovanje narodnega življenja v duhu načel krščanskega humanizma in slovenske zavesti. Hkrati je že znanstveno deloval kot slovničar ter si pridobil sloves kot eden najboljših strokovnjakov za slovenščino. Aktiven pa je bil tudi kot pisec in predavatelj. Marsikomu so še v spominu njegova predavanja na »Bohinjskih tednih«, v katerih je obravnaval slovenske probleme realistično in modro, kot le zelo redki v tistem času.

Med vojno in še pozneje je moral mnogo pretrpeti zaradi svojega aktivnega zanimanja za slovenske probleme, kar pa ga ni zlomilo. Še vedno je aktiven kot znanstvenik in duhovnik. Vedno spet zasledimo kakšne njegove učene razprave v reviji »Jezik in slovstvo« in drugje.

Zelimo mu še mnogo let zdravja in vedrine ter uspešnega dela v prid slovenskega jezika in slovenskega naroda ter mu k življenjskemu jubileju pristrčno čestitamo tako v imenu N. I. kot v imenu zamejske slovenske inteligence.

Slovensko zanimanje za Lužiške Srbe

V založbi Slovenske Matice v Ljubljani je te dni izšla pecrej obsežna zanimiva knjiga Toneta Glavana »Lužiški Srbi«. Knjiga ima nad 300 strani, 75 slik in kot posebno prilogo zemljevid lužiško-srbskega ozemlja. Pisec, ki se je dalje časa mudil med Lužiškimi Srbi in zbral obsežno gradivo o tem najmanjšem slovanskem narodu, ki živi danes v mejah Vzhodne Nemčije, je pregledno podal zgodovino Lužiških Srbov od njihove naselitve v tistih krajih.

Slovinci se radi in z nekakim zadoščanjem proglašamo za najmanjši slovanski narod, kar pa seveda ni res, ker najmanjši slovanski narod so Lužiški Srbi. Njihova usoda je vse bolj tragična kakor pa slovenska, ki je bila sicer težka, a vendarle v bistvu enaka kot usoda vsakega evropskega naroda, ki je imel tudi politično vlogo in je težil po svoji osamosvojitvi, medtem ko je Lužiškimi Srbi usoda dodelila

UMRL JE MOŽ Z UMETNIM SRCEM

V bolnišnici v Houstonu v Texasu je umrl v torek dopoldne mož, ki je od četrtega preteklega tedna živel z umetnim srcem iz plastične snovi. Po mnenju zdravnikov je povzročil smrt, ki je bila nenadna in nepredvidena, zlom bronhijalnega aparata ali krč v sapniku. Avtopsije še niso izvedli. Vsaditev umetnega srca se je posrečila, toda dolga prekinitev krvnega obtoka med operacijo je povzročila (po klasičnem reku: »Operacija je uspela, toda pacient je umrl...«) Od tedaj je bil bolnik v globoki nezavesti, iz katere se ni več prebudil.

Ves zdravstveni svet je z napetostjo čakal na izid tega preizkusa, saj odpira medicini nova obzorja. Nekateri znanstveniki so prepričani, da bo v bodočnosti možno s precejšnjo lahkoto vsajati ljudem nove organe namesto poškodovanih, in da bodo obstajale v ta namen posebne »banke človeških organov«, kakor obstajajo danes »banke krvi«. Seveda je to še glasba precej daljne bodočnosti. Nadomestne organe bodo morali izrezati mrtvim ljudem, ki bodo umrli za kako drugo boleznijo ali pa se bodo ubili pri nesrečah.

PODEL ZLOČIN PIJANEGA VOZAČA

Ze 11 otrok je umrlo, kot žrtve pijanega, ki je v nekem kraju blizu Bruslja v Belgiji z vso hitrostjo zavozil z majhnim tovornjakom na pločnik v skupino šolskih otrok, ki jih je učiteljica prvi sončni dan po daljšem deževju peljala ven, da bi jih poučila o cestnem prometu. Pijanega šoferja je policija komaj rešila pred besom množice. Sedem otrok je bilo pri priči ubitih.

Za take zločine bi morale biti določene kazni kot za dejanski uboj ali umor, ne pa da jih klasificirajo samo kot »krivdo za cestno nesrečo«. Tudi Cerkev vse ostreje obsoja krivce cestnih ubojev in šteje neodgovorno vožnjo, ki ogroža življenje drugih, za smrtni greh.

DUHOVNIŠKA OBLEKA

Škofijska konferenca v Italiji je dala v soboto na podlagi koncilskih sklepov navodila, kako naj se v bodoče oblačijo duhovniki. Odslej ni več obvezen talar v vsakdanjem življenju. Duhovniki smejo nositi črne ali sive hlače z jopičem iste barve. Pač pa je zapovedan trd ovratnik ali kolar s črnim predprsnikom. Dolgi talar pa je še predpisan pri cerkvenih opravilih in pri krščanski nauku v šolah.

vlogo večne manjšine in samo jezikovne etnične skupnosti brez politične teže.

Zanimivo pa je, da smo imeli Slovenci v zgodovini dejanske stike z Lužiškimi Srbi, s katerimi smo bili povezani v državno zvezo, hkrati s Čehi, v času kralja Sama. Tudi zaradi tega je bilo pri Slovencih zanimanje za Lužiške Srbe vedno živo in se je izražalo v topli simpatiji do njihovega težkega boja za obstanek, kar izpričuje tudi slovenska literatura preteklega in tega stoletja. V novjšem času je zlasti Metod Turnšek večkrat vpletel tudi resnične ali izmišljene lužiško-srbske osebnosti v svoje zgodovinske drame iz časov slovenske karantanske države.

Prav pa bi bilo, če bi se naše zanimanje in podpora temu simpatičnemu slovanskemu narodiču še okrepila. Knjiga Toneta Glavana bo nedvomno pripomogla k temu.

Tržaškega

Izjava Slovenske Skupnosti

Tajništvo Slovenske skupnosti z obžalovanjem ugotavlja, da je dolinski občinski odbor, sestavljen iz svetovalcev KPI in PSI, na seji občinskega sveta dne 22. aprila zavrnil resolucijo svetovalcev Slovenske skupnosti, ki je predlagala protest občinskega sveta proti razlastitvam zemljišč iz tretjega seznama, ki jih družba SIOT ne potrebuje in je po besedah dolinskega podžupana na prejšnji seji občinskega sveta zagotovila, da teh površin ne bo razlaščevala.

ODKRITJE SPOMENIKA V MILJAH

V ponedeljek, 25. t. m., ko so po vsej državi praznovali 21-letnico osvoboditve, so v Miljah slovesno odkrili spomenik padlim v osvobodilni vojni. Do odkritja spomenika je prišlo po enoletni zamudi in potem ko je državni svet rabsodil, da na spomeniku sme poleg italijanskega biti vklesan tudi slovenski napis, čemur so se določeni dobro znani tržaški krogi upirali.

Spomenik, ki so ga s pomočjo občine in prebivalstva postavili miljski partizani, je blagoslovil domači župnik. Nato so spregovorili predstavniki raznih partizanskih združenj, med njimi Peter Viola, ki je imel govor v slovenščini. Slavnostni govornik pa je bil senator Pietro Secchia, eden izmed voditeljev italijanskega osvobodilnega gibanja. Spomenik je izročen v varstvo miljski občini.

Spor o slovenskem napisu se je torej pravično rešil, kar gotovo predstavlja pomembno zmago demokratičnih in protifašističnih sil na našem ozemlju ter je hkrati dokaz postopnega spreminjanja tukajšnjega nekdanjega netolerantnega in nacionalističnega ozračja. Vse to je seveda sad boja demokratičnih sil in prav gotovo tudi nove, od govorne politike demokratičnih Slovencev.

PRVOMAJSKI PRAZNIK V BAZOVICI Z »VESELIMI PLANŠARJI«

1. MAJA 1966

S P O R E D

Prvi del: ob 16.30

VESELI PLANŠARJI iz Ljubljane in pevca Silva Vetrin in Janez Jeršinovec, bodo izvajali nov program domačih viž in napevov.

Za dobro voljo bo poskrbel humorist »K O R E L«.

BESEDA K PRVOMAJSKEMU SLAVJU

MOSKI PEVSKI ZBOR pod vodstvom prof. H. Mamola.

Drugi del: od 19.30 do 24. ure

P R O S T A Z A B A V A

med katero bodo »VESELI PLANŠARJI« igrali za mlajše moderne viže, za starejše pa domače poskočne.

Za dober prigrizek in pristno kapljico bo poskrbljeno. — VSE NA PROSTEM NA NOVEM IGRICU SLOMSKOVEGA DOMA. — V PRIMERU SLABEGA VREMENA se bo vršil prvi del v kinodvorani, drugi del pa v Slomškovem domu. *Vabljeni!*

Dr. RAFKO DOLHAR

specialist za delavske in poklicne bolezni sprejema v ul. S. Francesco 6, tel. 68-400 INAM od 14. do 15. ure — Roentgen, aereosol, inhalacije, terapija s kisikom

Kljub temu, da že prihajajo razlastitveni odloki, občinska uprava ni hotela, da bi v tej zadevi razpravljala občinski svet, s čimer je nastala nova škoda za razlaščence in se je vnovič po volji svetovalcev KPI in PSI razbil skupni nastop za obrambo slovenske zemlje.

Slovenska skupnost je na zborovanju v Dolini dne 19. aprila pozvala vse politične skupine k enotni borbi in dolinska javnost je pozdravila ta poziv. Zato je tem bolj razočarana, ker je občinski odbor onemogočil novo skupno borbo. Slovenska skupnost zagotavlja, da bo kljub težavnemu položaju in nerazumevanju nekaterih političnih skupin za to važno načelno in splošno slovensko zadevo čvrsto nadaljevala borbo za koristi prizadetega prebivalstva v Dolini, Boljuncu, Borštu in Ricmanjih.

Trst, dne 23. aprila 1966

Dolina:

BEG PRED ODGOVORNOSTJO — TIHA PODPORA

Na županstvu v Dolini je bila v petek, 22. t. m., seja občinskega sveta, ki bi moral med drugim razpravljati o resoluciji svetovalske skupine Slov. skupnosti v zvezi s perečim vprašanjem najnovejših razlastitev v korist naftovodne družbe SIOT, oziroma Ustanove industrijskega pristanišča. Svetovavci Slov. skupnosti so smatrali za potrebno, da bi občinski svet kot tolmač in neposredni zastopnik ljudskih koristi in pravice zavzel jasno stališče zlasti glede razlastitve zemljišč iz tako imenovanega tretjega seznama, o katerih je znano, da jih naftovodna družba ne potrebuje, a jih kljub temu hoče zasesti, pri čemer se vrh vsega še poslužuje ugodnega postopka, predvidenega za Industrijsko pristanišče.

Vsak nepristranski človek, pa naj pripada tej ali oni politični stranki, mora priznati, da bi zahtevalo to vprašanje temeljito in obširno razpravo v dolinskem občinskem svetu, ki je prvi pristojen, da o njem izreče svoje mnenje. Zato kratkomalo ne moremo razumeti, zakaj se je komunistična in socialistična večina v svetu upirala takšni razpravi in jo s svojim volilnim strojem dejansko tudi preprečila. Izvajanjem svetovalcev Slov. skupnosti je večina ugovarjala, češ da je o tem vprašanju že tako bilo preveč polemik in prerekanj. Takšen argument ne more namreč nikogar prepričati.

Dejstvo je namreč, da prihajajo dan za dnem v občino novi odloki, ki napovedujejo razlastitev novih zemljišč, in sicer po smešno nizki ceni, ob neposredni bližini Doline in Boljunca. Ali ni takšno početje vredno nekaj polemike in prerekanja? Saj dolinska sejna dvorana vendar ni nekakšen »božji hram«, ki bi ga ostro izmenjavanje misli moglo oskruniti. Stališče, ki ga je zavzela večina v občinskem svetu, moramo zato smatrati za beg pred odgovornostjo in za tiho podporo tistim krogom, ki si hočejo zelo poceni polastiti obširnega kompleksa zemljišč v občini. Te odgovornosti pa se komunistična in socialistična večina pred na-

šo javnostjo ne bo mogla otresti, četudi je na seji za sedaj njen glasovalni stroj deloval brezhibno.

Boljunc:

SLOV. SKUPNOST NADALJUJE Z ZBOROVANJI

Slovenska skupnost nadaljuje s svojimi zborovanji po dolinski občini, na katerih njeni predstavniki seznanjajo prebivalstvo o najnovejših razlastitvah v korist naftovodne družbe in Industrijskega pristanišča, pri čemer so živo prizadete koristi vsega ljudstva v občini. Zadnje takšno zborovanje je bilo v torek v Boljuncu. Občinski svetovalec dr. Tul je kratko, a jedrnato orisal položaj in pri tem grajal vladajočo večino v dolinskem občinskem svetu, ki je prejšnji teden odklonila razpravo in sklepanje o tem vprašanju. Bivši pokrajinski svetovalec Saša Rudolf je poudaril, kako si Slov. skupnost prizadeva, da bi vse slovenske politične in gospodarske organizacije skupno nastopile v obrambo ogroženih koristi našega ljudstva, deželni poslanec Jože Škerk pa je med drugim napovedal, da bo Slov. skupnost predložila popravke k načrtu za novo industrijsko pristanišče, hkrati pa je obrazložil vsa dosedanja prizadevanja v korist razlaščencev v dolinski občini.

Zborovanja se je udeležilo lepo število domačinov, ki so s ploskanjem spremljali najvažnejša izvajanja govornikov Slov. skupnosti.

FESTIVAL FANTASTIČNIH FILMOV V TRSTU

Letočni festival znanstveno-fantastičnih filmov v Trstu bo trajal od 9. do 16. julija in bo razdeljen v sekcijo dolgometražnih in v sekcijo srednjemetražnih filmov. Za nagrade se bo tekmovalo samo v tej drugi sekciji.

Beneška Slovenija

Dreka:

ZVERJAD — TURIZEM

Ze nekaj let nas tlači nadloga divjih merjascev. Prejšnji teden so se zopet pojavili v večjem številu. V tropih si upajo v bližino vasi in si drzno smukati celo koruzne klase s kit, ki se sušijo pod napušči. Opazili so jih celo okrog Stare gore. Novim posevkom prizadevajo precej škode. Vendar pa se zdaj pomikajo preko meje, kjer upajo dobiti več hrane. Zverjad ljubi namreč bolj vlažne kraje onstran Matajurja. Pri nas pa je nastopilo že lepše in sončno vreme, kakršno divjim prašičem ne prija.

V vedno večjem številu pa izrabljajo lepa vremena nedeljski izletniki, katerih je bilo za oba praznika vse polno po naših cestah. Izletniki iz Vidma, Trsta in Gorice so kar napolnili vse gostilne po Nadiški dolini in do Matajurja. Dosti jih je južinalo kar na zelenih tratah. Pokazalo se je, da je po naših krajih še premalo gostinskih obratov, ki bi bili kos vedno večjemu turističnemu prometu.

Glede izletnikov je pa treba vendar nekaj pripomniti, oziroma nje opomniti. Naj bi nekoliko bolj pazili, da ne bi ponečedili lepe prirode in ne puščali za sabo toliko smeti, kot se to večkrat dogaja.

Čedad:

ZA GOSPODARSKI DVIG

Po vaseh Beneške Slovenije se že leta in leta ugiba, kako bi vsaj malo rešili slabo

OBLETNICA OSVOBODITVE

V nedeljo in v ponedeljek so po vseh večjih krajih obhajali prebivavci in demokratične organizacije spomin na boj zoper fašizem in nacizem.

Že v soboto dopoldne so slovenske organizacije in italijanski partizani položili vence pri spominski plošči za ustreljene talce na dvorišču goriškega grada. Govorili so občinski svetniki Batello, Fantini in Sfiligoj. V nedeljo dopoldne je župan Martina v imenu občine okrasil spomenike padlih, ob deseti uri pa je govoril v pokrajinski dvorani časnikar Zorzi o osvoboditvi 25. aprila 1945.

V nedeljo in ponedeljek so imeli spominke svečanosti po vaseh doberdobske občine in s polaganjem vencev tudi po goriški okolici. Dijaki slovenskih višjih srednjih šol so imeli v soboto skupno svečanost s predavanjem o idejah odporiškega gibanja za doseg svobode.

KULTURNO ŽIVLJENJE

Zadnje čase deluje v Gorici že več italijanskih kulturnih krožkov, ki prav živahno in tekmujoče prirejajo kulturne večere z raznovrstno vsebino. Z veseljem ugotavljamo, da smo slišali že več predavanj, ki so se tikala slovenske kulture.

Včeraj je predaval v Krožku za svobodo kulture (Circolo goriziano per la libertà della cultura) v Dantejevi ulici slovstveni kritik in pesnik Ciril Zlobec iz Ljubljane. To je bilo tretje predavanje v ciklusu o slovenskem kulturnem življenju. Zlobec je govoril o »Sodobni slovenski liriki v okviru jugoslovanske lirike«. Vsa tri predavanja so zbudila živo zanimanje med italijanskimi razumniki. V prihodnosti se bodo taki pojasnjevalni kulturni stiki še poglabljali.

V mesecu maju bodo nastopili v veliki tolovadni dvorani v Gorici tri operne skupine s podporo ministrstva za turizem. Dne

Kanalška dolina

gospodarsko stanje. Eni predlagajo z industrijo, drugi se ogrevajo za izboljšanje živinoreje in za sirarne, nekateri bi radi videli povsod same turistične hotele.

Marsikaj se je res že napravilo, še več je pa ostalo pri samih načrtih. Manjkajo pa predvsem sredstva in tudi enotni pogledi, kateri gospodarski panogi in v katerih krajih naj se da prednost.

Govori se, da bodo pri Čedadu postavili dve tovarni. Ena bo izdelovala stole in bo zaposlila okoli 50 delavcev. Čedadna mestna uprava je darovala lastniku zemljišče, da bi podjetje čimprej dalo zaslužka brez posešnim. Druga tovarna bo izdelovala predmete iz plastične snovi. Domačini upajo, da bodo tudi oni prišli pri delu v pošte.

V Nadiški dolini in Špetrski občini razpravljajo o ustanovitvi dveh velikih osrednjih sirarn. Ena naj bi obratovala v Azli »na Vrtači«, druga naj bi stala v Čedronu. Vsaka bi imela svoj obširen okoliš. Kmetje so pa še različnih mnenj, zlasti oni iz bolj oddaljenih vasi. Pravijo, da bi zaradi daljšega prevoza padla cena mleku. Ostali bi tudi brez masla, ki daje nekaj dobička in tudi brez »batude«, ki se uporablja za domače gospodarstvo. Zato mislijo, naj bi nekatere srednje velike mlekarne še ostale.

Deželni odsek za kmetijstvo bo moral preučiti dejansko stanje in najboljšo rešitev od kraja do kraja in ne z neko celotno, včasih preveč teoretsko, odločitvijo.

7., 8. in 9. maja bodo peli opere »Nabucco«, Lucia di Lamermoor« in »Tosca«. Vstopnice bodo že od jutri v predprodaji pri blagajni Goriške tolovadne zveze — VGG.

Spričo razgibanega kulturnega delovanja italijanskih someščanov se vedno bolj čuti potreba po primernem avditoriju.

UPOKOJITEV

Šolski skrbnik prof. Guido De Vetta bo stopil s 1. majem v pokoj zaradi dosežene starostne dobe. Na Goriškem je služboval skozi 43 let. Najprej kot profesor in ravnatelj tehnične šole, po svetovni vojni pa kot šolski skrbnik. Njegovo poslovanje na tem mestu sovпада tudi z obnovo in življenjem slovenskih šol na Goriškem. Ob slovesu je upokojeni šolski skrbnik poslal vsem šolskim oblastem in nastavljenecem poslovilno pismo, v katerem se jim zahvaljuje za sodelovanje.

Ugiba se, kdo bo postal njegov namestnik. Do danes ni še nič gotovega. Upamo pa, da bo novi goriški šolski skrbnik pokazal tudi za naše šole popolno razumevanje in resnično skrb.

»POEZIJA DANES«

Pod geslom »Poezija danes« bodo zborovali v Gorici od 19. do 22. maja kulturni delavci iz Srednje Evrope. Sestanek bo pod pokroviteljstvom mednarodne kulturne organizacije UNESCO in pod vodstvom goriškega kulturnega krožka Rizzatti.

Na shodu bodo med zastopniki jugoslovanske delegacije tudi slovenski književniki Ciril Zlobec, Miro Košuta in Janez Menart. Predsedoval bo profesor Mario Luzi. Glavno poročilo in govor o sodobni poeziji v naši deželi bo imel pesnik Biagio Marin.

Števerjan:**KULTURNI IZLET — PRVOMAJSKE PROSLAVE**

Domače katoliško prosvetno društvo je priredilo prejšnjo nedeljo izlet in dramski nastop na Koroškem. Pripeljali so se najprej v Vogerče, kjer je zbor nastopil s pevskimi točkami.

Glavni nastop so pa imeli števerjanski društveniki v Žitari vasi, ki je že nekoliko narodnostno mešana. V Rutarjevi dvorani so ob sedmih in pol zvečer podali znano igro »Divji lovec«. Poslušavci, katerih je bilo okrog 400, so navdušeno ploskali igravcem, ki so se še bolj odrezali kot v Gorici. Števerjance sta pozdravila domači župnik in predsednik prosvetne zveze dr. Zablatnik. Med navzočimi je bil tudi predsednik Narodnega sveta dr. Intzko. Na pozdravne govore je odgovorila učiteljica Komjančeva.

Prosvetno društvo bo tudi letos priredilo običajno prvomajsko slavlje v nedeljo ob treh popoldne v Borovcih. Poleg koroških študentov bo prvič nastopil tudi novi moški zbor, zbran iz pevcev v goriških vaseh. Igrala bo domača dramska skupina in se bo oglašil z novimi skladbami tudi društveni pevski zbor. Med odmorom bo imel Niko Černic priložnostni nagovor. Društvo vabi vse rojake, da se udeležijo te prvomajske slovenske proslave.

Prvomajsko praznovanje prireja isti dan tudi prosvetno društvo Briški grič z vinsko razstavo od sobote do ponedeljka na dvori-

Iz Goriške

šču v Dvoru; v nedeljo popoldne pa z godbenim in pevskim koncertom. Sodelovali bodo godci iz Idrije in Farre ter pevci zbor Seghizzi iz Gorice. Izletnike bo seveda nekoliko motilo, kot lani, da se obe prireditvi vršita skoro istočasno.

Med vesele domače dogodke spada tudi poroka soseda Zdenka Terčiča z nevesto Čuk Elizjo. Vsi številni prijatelji in znanci voščijo novemu paru dosti božjega blagoslova!

Krmin:**CESTNA POVEZAVA — CARINARNICA**

Ceste v krminski občini se počasi le približujejo k dnevni redni deželne uprave. Razdvojenja pa so še mnenja, katere ceste naj pridejo prej v poštev za ureditev in asfaltiranje. Kakor drugje, tako je tudi na Krminskem odprto vprašanje, ali naj imajo prednost ceste gospodarskega pomena ali one turistične.

Na predsednika deželnega odbora je vložil tozadevno vprašanje svetovalec Trauner, ki se zavzema za cesto na grič Svetega Kvirina, ki je znana izletniška točka. Obenem zahteva, naj se odpre v Krminu tudi carinski urad. Predsednik Berzanti je odgovoril, da je turistična cesta na Sveti Kvirin že sprejeta v petletni gradbeni načrt, ki predvideva uporabo treh milijard lir. Začelo se bo pa s tistimi cestami, katere se zdijo na predlog pokrajinskih odborov prej potrebne.

Za carinski urad je pa pojasnil, da je dežela predložila zadevo v rešitev finančnemu ministrstvu. Za drugo cesto sta se pa v posebni interpelaciji zavzela svetovalca Jarc in Bergomas. To je nekdanja Napoleonova cesta, ki vodi iz Krmina na mejni prehod pri Subidu in je že zdavnaj služila za povezavo Brd s Krminom. Ta smer ima še danes velik pomen za gospodarske izmenjave obmejnih krajev. Njeno korist so ugotovili pri zadnjih sestankih tudi zastopniki krminske in novogoriške občine. Prav bi torej bilo, da se tudi ta cesta asfaltira, morda celo prej kot prva, in se odpre za mednarodni promet.

Sovodnje:**O NASI ZEMLJI**

Mnogi izmed naših kmetskih posestnikov se sprašujejo, kakšna bo usoda njihovih zemljišč v bližnji bodočnosti. Gre namreč za razširitev industrijskega pasu tudi na sovođenjsko orno zemljo. Pred volitvami smo slišali od vseh strank lepe obljube, da se bodo borile za obstanek našega kmeta na stoletni rodni zemlji in da se ta ne bo razlaščevala v prid novim industrijskim podjetjem. Vsi kandidatni govorniki so kazali na prostor onkraj Soče, kjer je velika možnost graditi industrijo, ne da bi segali po naši zemlji.

Zdaj pa slišimo, da se je vršil v soboto napol zaseben sestanek, kjer so se nekateri zastopniki iz Gorice, kljub svojim prejšnjim mnenjem, ogrevali za industrializacijo po sovođenjski zemlji. Na tak sestanek bi morali biti povabljeni vsi prizadeti in točno zvedeti, čemu gotovi gospodje prej govore o škodljivem razlaščevanju naše zemlje, potem pa ravno nasprotno. Kateri razlogi jih navajajo k temu?

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

„Most“ se je visoko vzbočil

Izšla je že prva številka tretjega letnika te neodvisne revije mladih slovenskih intelektualcev v zamejstvu, s čimer je dokazal »MOST« krepko vitalnost. V javnosti pa si je v teh dveh letih priboril že resničen ugled in odmev, zlasti pri mladi generaciji krščanskega nazora in demokratičnih idej. Značilno za idejno širino te revije, ki se ne čuje dati stisniti v ozki fizični in idejni krog naše manjšine, je tudi v tem, da prenaša na uvodnem mestu »Velikonočno pridigo« župnika nemške katoliške občine v Trstu, Johanna Dittricha, ki je znan predvsem po tem, kot je rečeno v uvodni notici, da je že pred leti pridigal v koncilskem duhu, v časih, ko se o koncilu še nikomur niti sanjalo ni. Johannes Dittrich je samosvoja osebnost, ki se je oblikovala v predvojni Nemčiji v območju tistega katoliškega gibanja, ki je nudilo odpor prodirajočemu nacizmu. Iz njegove »Velikonočne pridige« naj navedemo le tri značilne stavke: »Premnogi kristjani so že morda petdesetkrat praznovali Veliko noč; toda če so se potem nenadno pojavili problemi, jih ni bilo nikjer več. To je zato, ker si v življenje vgrajujejo kvečjemu estetske liturgične predstave... Nikoli nismo kristjani, vedno le postajamo kristjani.«

Alojz Rebula je objavil v tej številki »Mosta« svoje zelo zanimivo predavanje »Stilni problemi v slovenski prozi«, ki ga je imel lani decembra pred študenti ljubljanske slavistike. V predavanju je s presenetljivo odkritostjo in izvirnostjo presodil stile preteklega in današnjega slovenskega pripovedništva in ugotovil obsežna področja provincialnosti v njem.

Marija Gregorčič je prispevala za to številko dolgo razpravo pod naslovom »Ekonomsko-sociološka analiza sodobne družbe po Raymond Arounu«. Pozdravlja je, da je seznanila slovensko javnost z nekaterimi idejami tega že svetovno znanega francoskega filozofa in sociologa, ki ga zanimajo predvsem problemi bodočnosti, kakor se pojavljajo iz današnjih osnov in razmer industrijske družbe.

Pesmi sta objavila Vladimir Kos, in Dane Zajc, medtem ko je zastopano pripovedništvo samo s kratko novelo Igorja Tute »Otrokov božični večer«. Lahko se reče, da je poezija v tej številki resnično kvalitetna. To velja tako za Zajčeve »Tri pesmi« o tožno razmišljajočega značaja kot za Kosovo »Vsak večer me je strah«, pa tudi za pesem v prozi »Romarska pot«, katere avtor je Stanko Janežič. Nekje je bila sicer označena za novelo, toda mnogo prej jo lahko smatramo za pesem v prozi.

Težišče te številke je na prispevkih avtoriev iz osrednje Slovenije. Med nje spada tudi Dane

Zajc. Pravo presenečenje te številke pa pomeni sodelovanje Dominika Smoleta, ki velja za enega najboljših, če ne najboljšega slovenskega dramatika mlade generacije, in Marjana Rožanca. Smole je prispeval kratko dramsko delo »Veselo igra v temnem«, ki so jo v Ljubljani že igrali s senzacionalnim uspehom in ki bi zaslužila že zaradi svoje kvalitete in idejne zanimivosti posebno oceno. Je bridko - zafrkljiva satira na določeno vzdušje slovenske sredine, iskriča od duhovnosti. Marjan Rožanc pa je napisal za »Most« izredno zanimiv esej »Requiem za velikega duhovna« in še gloslo »Bogokletni zapisek«. V eseju »Requiem za velikega duhovna« je v zgoščeni obliki, na nekaj več kot štirih straneh z nenavadno ostrino in jasnostjo prikazal problem današnjega slovenskega intelektualca mlade generacije, ki je vzrastel v ozračju marksizma, pa se je danes znašel na razpotju, ko si mora iskati sam poti naprej, brez opore bradatih, »samozavestnih« filozofov prejšnjega stoletja, v okvirih na steni, »ki so sklenili s pomočjo svojega razuma odrediti človeka vseh tegob in napraviti iz puste zemlje nekaj rajskega«, pa si današnje življenje s svojimi tako različnimi problemi ne zna več pomagati z njimi. V eseju je napravil tudi nekaj obračun sam s seboj in s svojimi izkušnjami pri reviji PERSPEKTIVE.

Turnškov dramski scenarij o Konstantinu in Metodu

Pisatelj Metod Turnšek je neutrujen. Zdaj je izdal pri Slomškovi založbi v Celovcu novo knjigo z naslovom »Zvezdi našega neba«. To je dramski scenarij v 21 nastopih o misijonskih bratih Konstantinu in Metodu. Dodan mu je zgodovinski pregled o njunem življenju in delu. V knjigi so obširno in z ljubeznijo prikazana tudi nekatera poglavja najstarejše slovenske zgodovine.

Knjiga šteje 256 strani in je lepo opremljena z ilustracijami slikarja Slavka Pengova iz knjige Franca Grivca »Slovenski knez Kocelj«, ki je izšla leta 1938. Verjetno se že dobi v tržaških slovenskih knjižarnah.

KONCERT BUSINIJEVE GLASBE V RADIJSKI PALAČI

Baritonist Ferruccio Franceschi in pianist Gabriele Pisani — Piščanc sta izvajala na enem zadnjih koncertov v koncertnem ciklusu, ki ga prireja letos tržaška radijska postaja v svoji palači

V »Bogokletnem zapisku« pa piše Marjan Rožanc o današnjem vzgonu katolicizma v Sloveniji in presoja ta pojav. Tudi ta članek — enako kot »Realizem za velikega duhovna« — spada k najbolj iskrenim, najbolj odkritim in pogumnim izpovedim in pričevanjem, kar jih pozna slovenska literatura zadnjih dveh desetletij, toda prostor nam ne dopušča, da bi tokrat kaj več spregovorili o njem. Nedvomno pa bo doživel živahne komentarje.

Poleg nekaterih drugih tudi zanimivih prispevkov te številke »Mosta« naj navedemo še recenzijo revije »Zaliv«, ki jo je napisal Aleš Lokar, in recenzijo »Mladja« izpod peresa Vladimira Vremca.

VELIKO NAPADOV, VELIKO ČASTI

Glasilosovjetskega ministrstva za kulturo, list »Sovjetskaja kultura«, je napadel revijo »Novi mir« (Novi svet), zaradi neke novele Vasilija Bikova pod naslovom »Mrtvi ne trpijo več«.

Po mnenju lista je ta novela »škodljiva«. To je bil že tretji napad sovjetskega tiska v istem tednu na revijo »Novi mir«.

Italijanska televizija bo oddajala prihodnji mesec televizijski film o sv. Frančišku Asiškem. Film bo imel dva dela. Prvi del bo predvajan v petek, 6. maja, drugi del pa v nedeljo, 8. maja, obkrat ob 21. uri.

za javnost, samo glasbo Ferruccia Busonija, za stoletnico njegovega rojstva. Kot znano, je bil namreč ta skladatelj v marsičem povezan z našim mestom. Dolga leta je tudi tukaj deloval. Izvajala sta štiri skladbe iz njegovega zvezka številka 30, »Album vocale«, še nekoliko romantične, a hkrati dramatične.

Kvartet številka 1, ki ga je zložil Busoni, ko je bil star 24 let in je še stopal po stopinjah Beethovna in Mendelssohna, vendar pa je že tudi iskal svojo lastno pot, pa je izvajal Tržaški kvartet, ki ga sestavljajo violinista Baldassare Simeone in Angelo Vattimo, violist Benedetto Iliani in violončelist Ettore Sigon.

Vse izvajalce je nagradilo občinstvo s prisrčnimi aplavzi.

Kulturne novice

Letošnja operna sezona v veronski Areni, ki bo štiriinštirideseta, bo trajala od 16. julija do 15. avgusta. Začela se bo v soboto, 16. julija, z Verdijevo »Aido«, s katero bodo 15. avgusta tudi končali sezono.

Gospa Letizia Fonda-Savio, hčerka Itala Sveva, je izročila založniku Dall'Oglio popolno zbirko pisem svojega očeta, ki bo izšla pod naslovom »Epistolario di Italo Svevo« (Korispondenca Itala Sveva). Uredil jo je profesor Bruno Mayer. Knjiga bo izšla novembra in bo predstavljala prvi zvezek Svevovih zbranih del.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU V KULTURNEM DOMU V TRSTU (V MALI DVORANI)

Vpetek, 29. t. m. ob 21. uri (Premierski abonma); v soboto, 30. t. m. ob 21. uri (Abonma prva ponovitev in okoliški); v sredo, 4. maja ob 20. uri (Studentski abonma); v četrtek, 5. maja ob 21. uri (Invalidski abonma); v petek, 6. maja ob 21. uri (Sindikalni abonma); v nedeljo, 8. maja ob 16.30 (Abonma nedeljski popoldanski); v torek, 10. maja ob 21. uri.

»PISMA GOSPE LESPINASSE«

recital MIRE SARDOCEV⁷
Režija BRANKO GOMBAC

Prevod: prof. SVETKO SKOK - Scena: DEMETRIJ CEJ - Kostumi: ALENKA BARTLOVA

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma.

Gregor Strniša: ZVEZDE

Pesniška zbirka. Izdala Državna založba Slovenije v Ljubljani leta 1965.

V zemlji je težka sled živali,

ki je nikoli ne spoznamo,

Tisti, ki pridejo za nami,

bodo našli ime zanjo.

(Cro-Magnon)

Tudi v tretji Strniševi pesniški zbirki so povdarjene vse tiste prvine, ki smo jih mogli zaslediti pri Strniši že prej: odtujenost, grotesknost, magičnost, transformacija resničnega v poseben, nenavaden, simboličen svet. Sicer pa se zdi, da Strniša s tretjo pesniško zbirko ni naredil kakega posebnega novega koraka. Zbirka potrjuje svet Strniševe druge pesniške zbirke Odisej (1963). Formalno je izraz visoke kultiviranosti, katero v novejšem slovenskem pesništvu velikokrat pogrešamo. Strniševe štirivrstnice so na videz sicer konservativne, vendar drzna in moderna metaforika, povezana z napeto in bolečo vsebino alieniranega človeka, prebija to konservativnost in ustvarja svojevrstno in posrečeno sintezo med tradicionalizmom in pretiranim avantgardizmom. V tem konfliktu med vsebino in obliko, ki pa je le navidezno, se skriva izrazita dramatičnost, napetost. Strniševa metafore se izprožujejo kot puščice z loka; da na nebu pesniške imaginacije ustvarijo svet grozljive lepote.

Strniševa poezija raste v svet pretresljivega hrepenenja: romantične plovbe, skrivnostne dvo-rane, posebni starci, progaste krvoločne tigre, čudni ognjeniki, davna plemena, daljne dežele iz Gulliverjevih potovanj. To je svet človekovega pravljičnega hrepenenja, svet dežel, ki jih nima večga nebitanja. Na eni strani življenje polno nevarnosti, utesnjena in uničevalna borilnica, na drugi strani pa človekovo reševanje v imaginarni svet lepote. Strniša v svojih sanjah prodira v mistiko in čarovništvo: pred nami ožive freske iz pračloveške dobe (Cro-Magnon, Neolitik), svet sanj, ki so postale resnica. Zvezde, osrednji cikel pesniške zbirke, pogojujejo kozmos celotne zbirke: tu je konfrontacija med bedo človekovega bivanja in možnostjo tistega, kar je bilo, ker ni nikdar bilo, toliko očitnejša.

Cikel Galjot je primer izrazito čiste poezije. Strnišev jezik se tu močno približa ljudski pesmi, po drugi stran pa vseeno doživi skrajno prečiščenost in fineso, da je kot prosojno bela tkanina s svetlimi, žalostno čistimi ornamentami.

Zal je treba povdariti, da se tudi v Zvezdah Strniševa poezija ni otesla težav, ki smo jih mogli najti že pri pesnikovem prejšnjem delu. Predvsem bi bilo treba opozoriti, da je Strnišev svet vendarle nekoliko ozeč in enostranski. Človeško bivanje ne more končati v viziji pravljičnega pokrajinarstva, človekov hic et nunc zahteva komplciranejšo podobo o življenju.

L. D.

GOSPODARSTVO

Celo leto sveža zelenjava

Marsikje je še sneg, v trgovini pa se dobi že vsa mogoča spomladanska zelenjad. Sveži paradižniki sploh niso manjkali nikdar, a so bili seveda dragi. Sedaj se dobijo že kumarice, bučke, stročji fižol, sveži grah. Danes so cene za take pridelke še precej visoke, vendar čedalje bolj padajo. Pričakujemo pa lahko še zelo zanimiv razvoj.

Velika Britanija si je v prejšnjih dobah lahko privoščila, da je s svojo prosto trgovino dobila z vsega sveta, zlasti pa iz svojih prekomorskih posestev, v vsakem letnem času vse mogoče sveže sadje in drugo povrtino. Še se spominjam, kako sem se začudil pred kakšnimi 40 leti, ko sem v aprilu bil deležen popolnoma svežih hrušk — Dielovih maslenk. Ugotovil sem, da so bile iz Južne Afrike, kjer so letni časi drugačni od naših. Isto velja za južno Ameriko in Avstralijo. Od tam so velike razdalje, a niso delale posebnih težkoč hitrim ladjam. A kaj so take razdalje danes, ko letajo raketna letala z nad — zvočno hitrostjo? Kmalu ne bo na svetu nobene točke, katere ne bi lahko dosegli v enem dnevu ali celo v nekaj urah. Prej ali slej bodo z nadzvočno brzino prenašali tudi osvežujočo prehrano, predvsem sadje in povrtino.

Mnogo je napredovala fizika mraza. Tvornice ledu, hladilnice in hladilnice pozna človeštvo že več desetletij. Saj že več desetletij prevažajo zmrznjeno meso iz Južne Amerike v Evropo. A mnogi potrošniki ne marajo tega mesa, ker kljub hvalisanju ni takšno kot sveže meso. Če ga postaviš na sveži zrak, pa se kmalu pokvari. — To meso je hlajeno na 7 do največ 15° C pod ničlo. Pa tudi hlajenje ni dovolj hitro. — Čisto drugačne lastnosti ima hrana, recimo meso, ki je na moderen način pripravljeno: tega mesa ali druge hrane ne hladijo počasi in največ do 15° C pod ničlo. Tako hlajeno blago ostane kot sveže skozi dolgo dobo. Pri dosedanjem ohlajevanju zmrznejo vse celice, ki se razpočijo. Pri podhlajevanju ali na moderen način hlajeni hrani zmrzne samo tenka plast zunanjih celic, a njena notranjost ostane nedotaknjena, kot da bi bila sveža. Podhlajevanje (ital. »surgelare«) je danes že na široko upeljano, posebno za naravne sokove in v stotinah drugih primerov.

Sveža povrtina, ki je danes na naših trgih, pa ni ne iz tujih prekomorskih krajev

in tudi ni podhlajena. Zrastla je blizu, v več ali manj izpopolnjenih rastlinjakih. Mnogi rastlinjaki so veliki, imajo napeljeno toplo in mrzlo vodo, cevi za topel zrak, tako da zrak v rastlinjaku poljubno segrejejo ali ohladijo, zvišajo ali znižajo odstotek vlage v zraku, imajo umetna sonca, itd. Mnogi drugi vrtnarji pa imajo samo nekoliko plastičnih listov, s katerimi skušajo rastlinje obvarovati pred pozebo, kar se pa vedno ne posreči. — V stari Avstriji so bili znani Rotschildovi vrtovi na Dunaju. Lahko se jih je obiskalo, a plačati je bilo potrebno vstopnino 2 kroni, kar je bilo toliko kot danes 2.000 lir. Od tam je dobivala družina Rotschild februarja sveže breskve, marca sveže dozorelo grozdje itd. Stotine stotov premoga so porabili dnevno, zato je bil pač vsak pridelek silno drag, kot tudi Rotschildove orhideje. Belgija in Holandska pridelata letno toliko namiznega grozdja, da ga

izvažata. Grozdje in desetine drugih pridelkov vzgojijo v velikanskih rastlinjakih.

Na otoku Islandiji vzgojijo mnogo povrtine v rastlinjakih, katere ogrevajo s toplo vodo iz vulkanskih vrelcev (geyser). — Sploh se dvigajo rastlinjaki v vseh predelih sveta in kaže, da bodo Holandcem in Belgijcem v tem oziru prevzeli prvenstvo Japonci, pa tudi Italijani, ki postavljajo iz plastičnih mas kar cela mesta kot v Liguriji, zlasti pa v Srednji Italiji (mesto pri Terracini).

Ne smemo pa izgubiti iz vidika tudi hidroponskih kultur, to je vzgajanja povrtine brez zemlje, samo z gnojilnimi raztopinami. Za take kulture so zlasti na Siciliji postavili velike rastlinjake, ki že služijo proizvodnji. V vremensko neugodnih mesecih dohodki krijejo stroške, v splošnem pa so te naprave še deficitne.

Že iz tega kratkega pregleda razvidimo, da bo človeštvo že v doglednem času imelo na razpolago v vsakem letnem času sveže sadje in svežo povrtino, to pa v velikih količinah, kar bo tudi odpravilo nekatere bolezni, ki še vedno tarejo človeški rod (skorbut in mnoga obolenja zaradi pomanjkanja vitaminov).

Gradimir Gradnik spet odlikovan

Ze nekajkrat smo v listu poročali, da je g. Gradimir Gradnik, posestnik na Plešivem pri Krminu, nečak največjega živečega slovenskega pesnika dr. Alojza Gradnika, dosegel kakšno nagrado na tej ali oni vinski razstavi. Najvišja odlikovanja pa je dobil g. Gradimir letos na vinski razstavi v Prammagiore blizu Benetk, ki je edina oblastveno priznana vinska razstava vseh Treh Benečij. V soboto, 23. t. m., so se zaključka razstave udeležili podminister Gatto, prefekt in kopica drugih oblastnikov ter veliko število županov.

Razdeljeni so bili trije Oskarji, ki predstavljajo najvišje odlikovanje, ter mnogo zlatih, polzlatih ali vermejl, srebrnih in bronastih kolajn. Prvega Oskarja, in sicer za smotrno ureditev kmetijskega obrata je dobil g. Gradnik. Drugi Oskar za združne kleti je dobila Vinarska zadruga v Prammagiore, tretjega, za vzorni prodajni obrat vina, pa so podelili Eliu Gaggiato v Noventi ob Piavi.

Poleg Oskarja je dobil g. Gradnik tudi po eno zlato in eno polzlato kolajno za posamezno specialna vina. Enako število odlikovanj, a nižje vrednosti, je dobil grof Attems iz Ločnika. Drugih odlikovancev iz Julijske krajine ni v seznamu. Zanimivo je, da

niso dobili razstavniki iz Južne Tirolske nobenih posebnih odlikovanj. Južna Tirolska vina so pač dobra in dobro kletarjena, a posebnih dobrot ni mogoče pri njih ugotoviti. Za naše kraje velja predvsem to, kar je rekel podminister Gatto: Imate izredne lege, odgovarjajočo zemljo in najprimernejše sonce, tako da lahko pridelate najboljšo vino na vsem svetu.

G. Gradimirju Gradniku s ponosom čestitajo vsi slovenski vinogradniki in naš list še posebej.

—0—

ZADNJA VINSKA LETINA

Po količini je bila vinska letina 1965 skoraj enaka kot v l. 1964, če upoštevamo številke za vso Italijo.

Če pa upoštevamo pridelek po pokrajinah, je bil v severni in srednji Italiji znatno manjši, v južni pa znatno višji. Najbolj se je zvišal pridelek v Apuliji in na Siciliji, kjer so pridelali na splošno 16% več, zmanjšal pa se je najbolj v Benečijah, na Južnem Tirolskem in v Abrucih, kjer so nabrali povprečno eno petino manj kot prejšnje leto.

KAMNOLOMI V NAŠI DEZELI

Kriza gradbeništva je vplivala tudi na kamnolome in na lomljenje marmorja v Furlaniji-Julijski Benečiji. Temu sektorju posvečajo pozornost med drugim v okviru prizadevanj za ustanovitev italijanskega Zavoda za marmor, ki bi pomagla podjetjem pri proizvodnji in izvozu.

Proizvodnja marmorja in rezanega kamna znaša zdaj v Furlaniji-Julijski Benečiji letno okrog 71.000 ton. V zadnjih desetih letih se je več kot podvojila. Od omenjene proizvodnje je lani odpadlo na tržaško pokrajino 53.747 ton, na videmsko pokrajino 16.373 ton in na goriško pokrajino 1054 ton.

Kamnolomov je po zadnjem štetju v deželi 50, od tega na Tržaškem 28, v Furlaniji 19 in na Goriškem trije. V njih je zaposlenih 770 delavcev in sicer 542 na Tržaškem, 204 v Furlaniji in 24 na Goriškem.

Velesejem „Alpe-Adria“ v Ljubljani

Na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani bo od 14. do 22. maja velesejem Alpe-Adria, na katerem bodo sodelovale Italija, Avstrija in Jugoslavija.

Vodstvo Gospodarskega razstavišča je za leto pripravilo poseben paviljon, ki bo namenjen razstavljavcem iz Italije. S tem bo trgovcem in industrijcem prihranjen običuten del razstavnih stroškov. Gospodarstveniki in trgovci, ki bi se radi okoristili s to ponudbo Gospodarskega razstavišča, morajo to javiti upravi razstavišča v najkrajšem času.

Z jugoslovanske strani so zagotovili, da bo tudi letos dana možnost domačim podjetjem za nakup italijanskega blaga. Del valutnih sredstev, ki se bodo lahko uporabila za kritje uvoza v okviru specialne operacije Alpe-Adria, bodo na jugoslovanski strani prvenstveno izkoristili za to, da bodo nakupili blago, razstavljeno na sejmu, v smislu predhodno sklenjenih sporazumov z italijanskimi razstavljavci.

Tržaška trgovinska zbornica bo objavila blagovne liste za uvoz in izvoz, brž ko jih bo odobrilo ministrstvo za zunanjo trgovino.

SENDOMIRSKI SAMOSTAN

FRANZ GRILLPARZER

□ S □

Tedaj pa je Helga planila po stopnicah navzdol in na vse grlo zavpila na pomoč Staršenski je skočil za njo in jo ujel ravno še pri vratih. Oginski pa je to izkoristil in skočil skozi okno, ki ni bilo visoko od tal. Ko je grof privlekel Helgo nazaj v sobo, ga ni bilo nikjer več, le njegove bežeče korake je bilo še slišati skozi okno.

Grof se je obrnil k Helgi:

»Tisti, ki je grešil skupaj s teboj, je ušel, toda ti mi ne boš ušla. Umrla boš tukaj in sicer takoj zdaj!«

Helga je padla na kolena in ga začela prositi, naj se je usmili in jo pusti živeti. Naj napravi z njo, kar hoče, jo zapre v samostan ali v ječo, samo naj jo pusti živeti.

On pa je dejal, da si z eno stvarjo lahko reši svoje klavrno življenje: če je namreč pripravljena ubiti svojo hčerko. Nihče ne bo tega zvedel.

Helga je planila v jok in začela stiskati hčerko k sebi in jo poljubljati, toda ko je videla, da ni drugega izhoda, je izvlekla ostro zaponko, s katero je imela spet krzne ni plašč, in že dvignila roko, da se je ostrina zasvetila v svetlobi sveč.

»Stoj!« je tedaj zavpil Staršenski. »Hotel sem te samo preizkusiti, če je v tebi še en sam človeški vzgib, ki je vreden sončne luči. Toda v tebi je samo črna noč. Tvoja hčerka ne bo umrla, pač pa ti, nevredna ženska!«

Ob teh besedah ji je zabodel sabljo v prsi, da je brizgnila kri in je padla po tleh.

To je bila noč groze za okoliško prebivalstvo. Stari stolp je pogorel tisto noč do tal. Vsi poskusi gašenja so bili zaman. Ko so šli klicat grofa, niso našli niti njega, niti žene in hčerkice. Ko pa so plameni ugasnili, so našli v vročem pepelu človeške kosti.

Proti jutru tiste noči je nekdo potrkal na kočo revnega ogljarja sredi hribov daleč proč od gradu. Ogljarjeva žena je šla odpirat in našla pred vrati majhno, kakšni dve leti staro jokajočo deklico, zavito v odejo, zraven nje pa škatlo, polno zlatnikov. Priložen je bil list papirja, na katerem je bilo napisano, naj zakonca skrbita za tega otroka, za kar bosta tudi v bodoče poplačana z bogatimi darili.

Grof Staršenski se je šele čez dva dni vrnil nazaj na grad, a takoj spet odpotoval v Varšavo, kjer je kralju vse priznal in dosegel, da mu je dovolil, kot zadnjemu svojega rodu, da lahko svobodno razpolaga s svojim premoženjem. Z delom izkupička od svojih posestev je poplačal dolgove svoje in ženine družine, drugi del pa je namenil za gradnjo samostana, ki so ga sezidali blizu razvalin požganega stolpa. To je zgodba o nastanku tega samostana.

Ko je čudni menih umolknil, je vprašal eden izmed vitezov:

»Kaj pa se je potem zgodilo z grofom?«

»Že takoj v začetku sem vam rekel, da nikar nič ne izprašujta, ko bom končal,« je rekel menih. »Toda naj bo. Grof je stopil v samostan, ki ga je sam ustanovil. Postal je samostanski brat. Od začetka je našel tolažbo v miru samostanskega življenja in v spokorniških molitvah. Toda čas ni omilil njegove notranje bolečine in grizenja njegovega

Prevedel in priredil F. J.

zločina. Samo ta njegove celice je postala zanj muka. Pogosto so ga slišali, da je govoril - prividom in preklinjal samega sebe. Nekaj let je bil kot poblazel, ko pa se mu je stanje nekoliko izboljšalo, je začel bloditi okrog in vsako telesno delo mu je postalo samo v olajšanje. Na deblih v gozdu je sproščal svoje moči. Toda ponoči, ob uri, ko je izvršil svoj grozni zločin, ob eni uri ponoči, ko se začne mrtvaški obred...«.

Menihovo mrzlično pripovedovanje je prav v tem hipu pretrgal zbor meniških glasov, ki je zadonel iz samostanske cerkve. Oglasil se je tudi zvon.

Menih se je začel tresti in zobje so mu začklepetali. Zdelo se je, da se bo zrušil. Tedaj pa so se nenadno odprla vrata in na vratih se je pojavil opat s križem na prsih.

»Kje si bil, Staršenski? Prišla je ura tvoje pokore!« je rekel strogo.

Menih je zastokal in sklonjen v dve gubi, kakor pes, ki se boji kazni, se je odplazil proti vratom, ki jih je pustil opat odprta. Onstran vrat pa se je spustil v dir. Opat je zaprl vrata za njim.

Gosta sta še dolgo poslušala meniški zbor, ka'erega molitve so donele v noč, nato sta legla h kratkemu počitku. Drugo jutro sta se zahvalila opatu za gostoljubnost in preden sta se poslovila, sta vprašala po menihu, ki ju je ponoči obiskal. Toda opat jima ni odgovoril, ampak jima je samo voščil srečno pot.

Imela sta namen poizvedeti kaj več o človeku, v katerem sta bila med njegovim pripovedovanjem že sama uganila grofa Staršenskega, na povratku iz Varšave. Toda nove naloge njenega poslanstva so ju prisilile, da sta potovala po drugi poti, in tako nikoli več nista slišala ne o tistem menihu in ne o sendomirskem samostanu.

KONEC

Velikonočni obisk - V LANDARSKI JAMI

R. B. 2

Ta naravna podzemeljska votlina, kakršnih je v Beneški Sloveniji še na desetine, sega po svoji starosti v predzgodovinske čase. V njej so našli okostje jamskega medveda, katero hranijo v čedajskem muzeju. V Landarsko jamo so se zatekali prebivalci Nadiške doline v vseh hudih časih. Nudila jim ni samo varno zavetje. Potok, ki teče skozi jamo, jim je dajal tudi dovolj pitne vode. Za opornim stebrom opazimo še danes ostanke stope in peči, kjer so si begunci mleli žito in pekli kruh še v dobi preseljevanja narodov. Iz tistih časov je ohranjena pripovedka o hunskem kralju Atili in o slovenski kraljici Vidi. Nadiška pravljica takole pripoveduje o tem dogodku: Ko so ljudje zvedeli, da gre kralj Atila s tolikim številom vojakov proti Italiji, da je bilo vse črno od njih, so zveleli v Landarsko jamo toliko živeža, kolikor so zmogli. Staro in mlado, vse se je prestrašeno zaprlo v jamo. Atilovi vojaki so zavohali ljudi v Landarskem Čelé in so začeli plezati navzgor. Ljudje pa nanje s kamni, da so bile vse skale rdeče od krvi. Ko je Atila zvedel, da so pobili dosti njegovih vojakov, je škripal z zobmi in je vsakogar, ki mu je prišel blizu, ugriznil kot stekel pes. Splezal je na Bijaški grad in je trikrat tako strašno zalajal, da je odmevalo po vsej dolini; potem se je obrnil proti Landarski jami in je zarjul: »Ne ganem se odtod, dokler ne pridete vsi dol in vas sesečem na kose ali pa boste tam gori vsi od lakote crknili!«

—0—

Tako je minilo več tednov. Ljudem v jami je že začelo primanjkovati živeža, začeli so obupavati in so noč in dan molili in prosili svetega Janeza Krstnika, da bi jih rešil iz grozne stiske. Med njimi je bila tudi kraljica Vida. Pokleknila je pred podobo svetega Ivana in ga je prosila razsvetljenja in pomoči. Potem pa je vzela zadnji mernik pšenice in je na ves glas zavpila tja proti Bijačam, kjer je čakal Atila: »O ti, človeška zverina! Če boš čakal še toliko let, kolikor je zrn v tem merniku pšenice, ne

boš dočakal, da bi nas sesekal na kose ali da bi od lakote poginili, ker dobivamo vsak dan živeža od zadaj po jami.« Atila je veroval, da dobivajo ljudje živež po skrivnih rovih. Še trikrat je srepo zalajal proti Landarski jami, potlej se je pa vzdignil z vso svojo zverinsko golaznijo in je zginil proti jugu. V pesmi »Kralj Atila in slovenska kraljica« poje pesnik Aškerc:

»Ustraši kralj Atila sam se zelo odgovora hrabrega Vide;
Benečiji lepi da rajši slovo
ter z dolgim nosom odide.«

Tako so bili nadiški prebivalci rešeni gotove smrti s pomočjo svetega Ivana Krstnika. V zahvalo za izkazano milost, so sezidali njemu na čast kapelo in se zaobljubili, da bodo dvakrat na leto, na velikonočni ponedeljek in za praznik svetega Ivana, romali v skalnato cerkev. Obljubo so držali.

Izza tistih davnih časov je ostala ta lepa romarska navada do prve vojne. Vsako leto so prihajali romarji v procesijah iz vse Benečije in celo iz Kobariškega v Landarsko jamo. Ljudstva je toliko privrelo od vseh strani, da je bila natlačena cerkev, lopa pred njo in da so še stali po vseh stopnicah doli do steze ob potoku.

Pred nekaj leti se je zaobljuba začela ponavljati in tudi letos se je darovala sveta maša v starodavni cerkvi v skali ali v Čelé za spomin na hude čase in s prošnjo, da bi se nikoli več ne povrnili.

Ta cerkev je ena najstarejših daleč naokrog. Kamenite in pisane priče nam to dokazujejo. Ko so leta 1477. popravljali prezbiterij, so našli pod oltarjem sv. Ivana nagrobno ploščo en meter 73 dolgo in 68 centimetrov široko, z vklesanim latinskim napisom: »Tu ležim pokopan jaz nevredni Feliks ob temeljih cerkve svetega Janeza Krstnika in Evangelista in prosim vse prihajajoče in odhajajoče, naj molijo za moja dejanja.« Kamen je vzdign med zakristijo in cerkveno ladjo. Feliks je bil menda učitelj langobardskega kralja Kuniberta.

(Dalje)

ŽENA IN DOM

Otroci v počitnicah

Solske počitnice so še daleč, a morda ni zgodaj, da se dotaknemo problema z njimi v zvezi. Dandanes je vedno manj družin, ki bi ne mogle misliti in delati načrte za kako krajše ali daljše potovanje, morda celo v tujino. Ta želja po spoznavanju novih dežel, novih navad in ljudi je pozitiven pojav našega časa, kajti dejstvo je, da se z neposrednim stikom med ljudmi, s spoznavanjem in izmenjavo mnenj in pogledov najbolj spontano odpravljajo pregrade med ljudstvi. Toda zakaj smo spravili šolske počitnice v ta okvir, ki je že skoro socialnega in političnega značaja? Povsod lahko opazimo, da med turisti prevladujejo starejši zakonski pari, ljudje, ki so v svojem življenju dosegli določeno stopnjo in si sedaj lahko privoščijo udobno potovanje, na drugo mesto pridejo zakonci brez otrok, saj po večini delata dva v družini, in si brez težav lahko privoščijo daljše potovanje. Najteže je seveda za družine z otroki, z eno samo plačo, z ogromnimi stroški za šolanje. V tem primeru se mora družina s povprečnim zaslužkom marsičemu odpovedati. A prav šolska mladina, mladi ljudje, ki bodo jutri igrali glavno vlogo v družbi, je potrebna, da si obogati obzorje s spoznanji, izkušnjami, da se osamosvoji, utrdi značaj in samozavest. Toda kako omogočiti mladini te vrste izkušnje? Ponekod, v Ameriki in v nekaterih evropskih državah so ta problem rešili tako: mladini sami je prepuščena

iniciativa, delno tudi skrb za preživljanje in za potne stroške in to je prvi korak, da se mladi človek osamosvoji in da ne čuti tiste opore s strani staršev, brez katere se mu potem v življenju čisto zamajajo tla. Tu pri nas je ta problem težko načeti in večina staršev je proti temu, da bi otroke pustila po svetu same. Vendar se bodo morali počasi otestiti miselnosti, da so otroci na varnem le, če so v njihovem okrilju in da niso zmožni poskrbeti sami zase. Organizatorji potovanj in izletov za šolsko mladino pravijo: »Starši, ljubite manj svoje otroke!« Kajti, pravijo, pretirana ljubezen in strah staršev do otrok čisto prepuščujeta, da bi si otroci že od mladih let utrdili hrbenico in si pridobili zaupanje vase in v svoje zmožnosti, ki jim bodo prišle tako prav v poznejših letih.

Pri nas še ni mnogo storjenega, kar se tiče organizacije skupinskih potovanj, izmenjave otrok med deželami, ustanavljanja študentskih hotelov in podobno. Vendar se bo v bodočnosti razširilo to delovanje tudi pri nas in dobro bi bilo, da se tudi starši pripravijo na to, da trezno premislijo, da prinaša vsaj rahlo popuščanje vajeti na tem področju več dobrega kot slabega, in seveda, da skušajo pripraviti otroke na večje samostojnost in jim utrditi značaj, da bodo kos vsakemu položaju, ko se bodo enkrat znašli sami.

MARTINA

Opčine:

DVE ŽUPNIJI NA OPČINAH

Na Opčinah bomo imeli odslej dve župniji, staro in novo, z novo župno cerkvijo na Kraški cesti. Stara naj bi bila v glavnem slovenska, nova pa italijanska.

Opčine so se v zadnjih letih res zelo povečale in dobilo dosti novega prebivalstva. Kljub temu se nam ne zdi potrebno cepiti kraj, ki predstavlja v vsakem pogledu zakroženo enoto, v dve župniji. Raje naj bi v isti župniji bolje organizirali bogoslužje za obe narodnosti in nastavili več duhovnikov. Če pa se kraj že mora cerkveno razcepiti, naj bi upoštevali, glede na to, da zajemajo župnije točno določeno zemljepisno področje, da ena ne more biti samo italijanska (in druga morda samo slovenska ali mešana), ker na področju obeh žive Slovenci in Italijani. Ali bodo morali Slovenci v župniji na Kraški cesti res samo k italijanskim službam božjam in bodo imeli na razpolago samo italijanskega duhovnika?

Dejstvo je, da je prebivalstvo v obeh župnijah mešano in da bi morale to upoštevati tudi cerkvene oblasti, ne pa nuditi podporo absurdnemu nacionalizmu, ki hoče enonarodnostno župnijo in zato tudi bogoslužje samo v enem jeziku.

KJE BO ZACETEK AVTOCESTE TRST-BENETKE?

Jeseni bodo, kot se zdi, izročili prometu avtocesto Trst-Videm, ki je, kot znano, le del avtoceste Trst-Benetke. Nova cesta se seveda ne bo začela v neposredni bližini našega mesta, temveč pri Moščenicah, to je med Štivanom in Tržičem. Od tega kraja dalje bodo morala vozila plačevati cestarino. Zvedeli pa smo, da je družba »Autovine Venete«, ki gradi avtocesto, dolžna po posebni pogodbi tudi poskrbeti, da se razširi še za osem metrov, se pravi na skupno širino 24 m, že obstoječa cesta števil. 202, in sicer od Moščenic do Sosljana. Približno 500 m severno od sedanjega nadvoza v Sosljanu bi zgradili cestno vozlišče, kar bi

predstavljalo dejanski dohod na avtocesto Trst-Benetke. Od tega vozlišča je predvidena gradnja nove ceste, ki bi šla severno od begunskega naselja pri Sosljanu in se povezala z državno obalno cesto števil. 14.

Uničevanje kraške zemlje

(Nadaljevanje s 1. strani)

več kot dovolj prostora? Ali so organi, ki bi morali bdeti nad kraško naravo, res popolnoma gluhi in slepi za take kršitve?

Če prištejemo k vsemu temu še stalno širjenje zazidane površine, si ni težko predstavljati, da bo Trst že v nekaj desetletjih ostal brez svojega zelenega kraškega pasu, ali da bo ta skrčen na minimum. In še te perspektive so nekaterim napoti, ker bi radi napravili iz Krasa naravnost »industrijsko področje«.

Gotovo je, da prihajajo vsi ti posegi in vsi ti načrti s strani ljudi, ki jim ni nič do naše pokrajine in ki jih morda bode v oči, da so v njej še slovenski kraji. Verjetno pa je tudi, da je to uničevanje narave v skladu z določeno mentaliteto, ki ne more trpeti narave in vidi v njej samo stavbišča, ki jih je treba čimprej pozidati ali prekriti z asfaltom in ekonomsko »izkoristiti«. Italija ni zaman na glas kot država z najmanj parki na svetu. Po mestih obstojajo celi predeli brez enega samega drevesa in Trst v tem ni izjema. Cilj pa je menda ta, da naj bi postalo vse tržaško področje s Krasom vred taka zazidana puštinja asfalta, stanovanjskih kasarn in tovarn.

Toda kakšno bo življenje v takšnem okolju?

HLADILNIK

Ondan je prišla neka ženska v Baltimoru vsa vznemirjena v ordinacijo k nekemu psihiatru.

»Kaj je z vami, gospa?« jo je vprašal psihiater.

»Oh, doktor, moj mož misli, da je hladilnik.«

»No, to se mi še ne zdi tako hudo,« jo je skušal pomiriti doktor.

»Že res,« je rekla gospa, »ampak veste, moj mož spi z oprtimi usti.«

»Tudi to ni nič hudega, gospa,« ji je prigovarjal psihiater.

»Ali morda smrči.« je vprašal.

»Oh, ne, toda tista lučka, ki mu sveti iz ust me strašno moti.«

Z Goriškega

Podgora:

NASA BRV

Stara pravda, dolga kot polževa kača se vleče za našo brv čez Sočo. Odkar jo je skoro pred enim letom podrila visoka voda, je še vedno zaprta za prehod čez reko. Vsakdo ve, da je po tem mostiču najkrajša pot v Stražice in v Gorico, a se kljub vsemu ne zgame nobena občinska uprava, da bi mostič popravila. Tolikokrat je že bil opisan in poslikan, da bo kmalu postal podgorska zgodovinska znamenitost.

Občinski možje so si ogledali že večkrat ta žalostni položaj na kraju samem. Ukrenili niso pa še nič stvarnega, da bi se most tako popravil, da bo možen promet preko njega. Morda čakajo, da bo služil za prihodnji »volivni gulaž«. Te dni so se pa vendar zganili nekateri liberalni občinski zastopniki in so vložili na župana vprašanje, kdaj se namerava popraviti ta prepotrebni mostiček.

Koristi ne samo delavcem in šolarjem, tudi več izletnikov bo privabil iz mesta v Podgoro in na Kalvarijo. Saj so zadnje čase opazili celo lepe srne in drugo pohlevno zverjad, ki se je namnožila po hostah za Podgoro.

Poljane:

DRUŠTVENA OBLETNICA

V nedeljo je obhajal pevski zbor iz Dola-Poljan 15. obletnico svoje ustanovitve. Zbor sicer ni številen, šteje le 14 članov, a se je s požrtvovalnim delom pevovodkinje Pavle Komelove zлил v ubrano celoto. Njegovo petje so posneli že na tržaškem slovenskem radiu.

Ob svojem jubileju je zbor izdal spominsko brošurico, kjer so opisani skromni začetki in vztrajno delo članov. V nedeljo popoldne je zbor nastopil v Prosvetni dvorani v Gorici z 21 skladbami domačih skladateljev, po večini starejših. Dokazal je svoje razvojne zmožnosti, predvsem pa ljubezen do domače pesmi, ki bo morda v dobi industrializacije ostala še kot edini dokaz naše narodne občestvenosti v doberdopskih vaseh.

Števerjan:

OBCINSKE ZADEVE — PROSVETA

Števerjan je v času razcvetnih češenj in breskev ves lep in privlačen. Izletnike kar vabi na svoje griče in brajde. Toda že pri vstopu v Brda, mislimo na cesto skozi Grojno, se marsikateri turist premisli, preden nadaljuje vožnjo ali hojo po »cesti češenj in vina«. Toliko globokih lukenj zija po sredi ceste, da moraš že prav spretno krmariti, da ti ne počí avtomobilska os.

Na njeno popravilo bo težko misliti, ker se občina ne nahaja v preveč rožnatem finančnem položaju. Občinski odborniki se zaskrbljeno ubadajo z vprašanjem, kako bi se znižali občinski dolgovi, ki vsak mesec stalno naraščajo. Potrebna bo prav špartanska varčnost ali pa zvišanje občinskih davkov. Drugega izhoda ne bo.

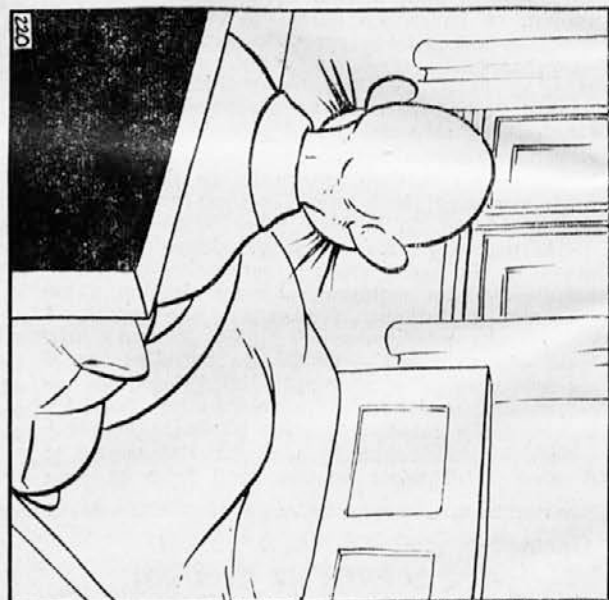
Dobro se pa gibljejo števerjanski prosvetni delavci. Katoliško prosvetno društvo je priredilo v petek zvečer kulturni večer, posvečen spominu Janeza Ev. Kreka. Njegov lik in delo je orisal prof. Bednarik. Kljub poljskemu delu se je zbralo v društveni dvoranci precej poslušavcev. V nedeljo so pa društveniki šli k rojakom na Koroško z igro »Divji lovec«. Tako se ustvarjajo pravilni kulturni stiki.

ZA
NAŠE
NAJMLAJŠE

S n e ž e k

38

piše in riše
Miki Muster

220. Čuvaj Jaka se je pretegoval v postelji in si mencial oči. Hotel je pogledati skozi okno, pa ni mogel, kajti stekla so bila prekrita s kristalnimi ledenimi rožami. »Presrečo mrzlo mora biti danese«. Oblekel je kožuh in stopil iz hiše. »Kako pr- jetno bi bilo sedeti ves dan za pečjo.« je god- njal, »pa kaj moram, živali me čakajo, lačne so.«

223. Jaku je zastalo srce. Takole — iz oči v oči — se še nikoli ni srečal z medvedom. Misi so se mu bliskovito preganjale po glavi. Kaj naj stori?... Najpametneje se mu je zdelo, da jo čimpreje po- briše iz nevarne bližine nezname pošasti... Toda kosmatinec ga ni niti opazil. Tekal je sem in tja po zidu in zbiral pogum, da bi se pognal v globi- no.

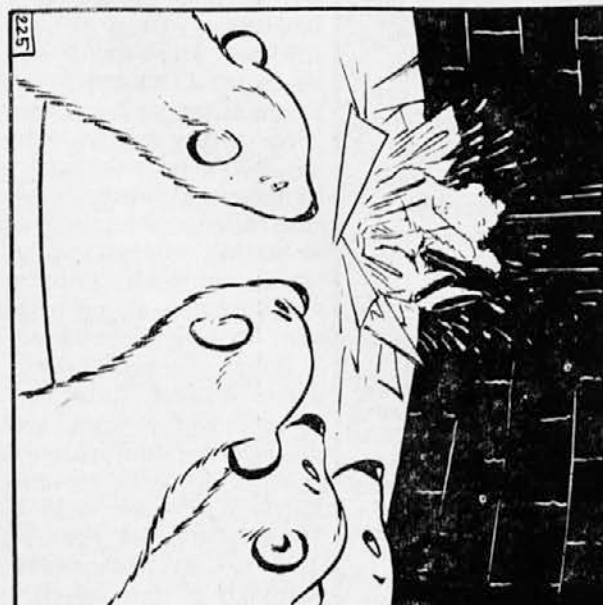
221. V živalskih vrtovih medvedje ne utegnejo pre- spatati zime, kajti ljudje so pozimi prav tako rado- vedni kot poleti in jim ne dajo miru. Zato pa skrbijo, da živali ne zmrzujejo in ne stradajo. Ja- ka je gazil visoki sneg in hitel s polnimi vedri proti medvedjim kletkam. »Ej, ej,« je godel sam pri sebi, »kaj pomeni ta hrup?«

224. Stari paznik je videl, da mu ne grozi taka nevarnost, kot je bilo videti. Poutihnil se je v sneg in čakal. Kosmatinec je prišel po zidu in se ustavil tik pred njim. Pripravil se je za skok, toda spet mu je upadel pogum. Tedaj se je Jaka za njegovim hrbtom počasi vzravnil in še preden si je medved premislil, se je Jaka pognal vanj in ga zvrnil v bazen.

222. Od ograde severnih medvedov je bilo slišati cviljenje, ki se je večnih sprevrglo v stokanje in žalostno monljanje. Spustil je vedri in skakaje po globokem snegu stekel v smeri hrupa. Tedaj pa je obstal kot okamenel. Po kamniti ograji kletke je tekal mladi beli medved in cvileč stego- val vrat proti svojim rojakom na skalah onkraj bazena.

225. Ko je kosmato telo izginilo čez rob ograje, se je paznik brž sklonil čez njo in še videl, kako je težko telo prebilo tanki led in izginilo v mo- njih valovih. Toda ne za dolgo. Kmalu se je ko- smata glava pojavila na površju in se pričela bli- žati skalam, kjer so se nestrpno prestopali trije beli veličani. Ledena skorja je pokala pod moč- nimi udarci šap.